

The teacher must have authentic information about original cultural worlds and their connections. It is teacher's responsibility to form fair and accurate tolerance in his students from different ethnic groups and folks. Each teacher has to develop students' professional skills of interaction in the modern multicultural world.

Today Geography teacher must possess cultural, multicultural and educational, psychological, regulatory, technological and creative competencies to help him in multicultural education and upbringing of their student-children. Creativity and experience of Geography teacher also plays an important role in multicultural students' education. According to the requirements of the present time, interest in multiculturalism as a pedagogical problem is growing.

Keywords: *multicultural education, tolerance, respect, individual student, ethnicity, school geography courses.*

УДК 004:171.134:33

Т. Б. Поясок

АКМЕОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

У статті розглянута проблема підготовки майбутніх економістів до професійної взаємодії; виявлена роль акмеологічних технологій у професійному навчанні студентів економічного профілю; досліджено використання інформаційних технологій у підготовці майбутніх фахівців з економіки до професійної взаємодії.

Ключові слова: *акмеологічний вплив, акмеологічні технології, професійна взаємодія, інформаційні технології.*

Постановка проблеми. Реалії сучасного українського суспільства вимагають модернізації різних сфер життєдіяльності, зокрема, економічної, що зумовило потребу у фахівцях економічного профілю нової формації. Тому перед вищими навчальними закладами ставиться завдання підготовки освічених, грамотних фахівців з високим рівнем розвитку умінь професійного спілкування, які є підґрунтям для професійної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У вищому навчальному закладі професійна взаємодія передбачає реалізацію ділового спілкування студентів і викладачів у спільній професійній діяльності, що актуалізує когнітивну сферу і сприяє формуванню партнерських стосунків і досягненню професійно значущих цілей. А. Ю. Коджаспіров визначає професійну взаємодію як особливу форму зв'язку між учасниками освітнього процесу. Передбачає взаємозбагачення інтелектуальної, емоційної, діяльнісної сфери майбутніх фахівців; особистісний контакт, наслідком якого є взаємні зміни їх поведінки, діяльності, стосунків, установок і може проявлятися у вигляді співробітництва чи суперництва [3, с. 123].

Професійне становлення майбутнього економіста є продуктивним процесом, який передбачає розвиток і саморозвиток особистості, спрямований на формування професійно важливих якостей особистості. У процесі професійного становлення відбувається професійна самореалізація, самоактуалізація свого потенціалу для досягнення професійного акме.

А. А. Реан уважає, що професіоналізм особистості є якісною характеристикою суб'єкту праці, яка відображає високий рівень розвитку професійно важливих й особистісно-ділових якостей, акмеологічних складових професіоналізму, адекватний рівень домагань, мотиваційну сферу і ціннісні орієнтації, спрямовані на прогресивний розвиток фахівця [5, с. 468].

Професійна взаємодія здійснюється у системі об'єктивних взаємовідносин, які закономірно виникають між суб'єктами професійної діяльності. На підґрунті того, що

спілкування передбачає взаємодію суб'єктів, сутністю якої є взаємовідносини, можна зробити висновок про те, що саме взаємовідносини будуть системоутворюючим компонентом комунікативної ситуації.

Поряд з цим, необхідне забезпечення керованого акмеологічного впливу у процесі розвитку професійної взаємодії майбутніх фахівців економічного профілю. Оскільки акмеологічний вплив – це інтегрований і цілеспрямований вплив на особистість чи на групу, який має гуманістичний зміст і здійснюється, насамперед, з метою розвитку особистості чи групи [2, с. 104], постає необхідність створювати інтерактивне професійне середовище при організації педагогічного процесу у вищому економічному навчальному закладі.

Формування інтерактивного професійного середовища у навчанні професійній взаємодії, колективній і груповій роботі з використанням сучасних засобів комунікації реалізується у процесі ознайомлення майбутнього економіста з правилами взаємодії у навчально-професійній групі з вирішення економічних задач, з можливостями використання інтерактивних засобів у досягненні економічних цілей, розвитку навичок проведення диспутів з економіки, організації ділової професійної комунікації, навичок застосування Інтернет-засобів у ситуаціях професійного спілкування, обміну економічною інформацією, формування адаптивності, оволодіння правилами поведінки у діяльності економіста, навичками використання інформаційних засобів у вирішенні комунікативних завдань.

Метою статті є виявлення акмеологічних технологій, які є ефективними у підготовці майбутніх економістів до професійної взаємодії.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку А. А. Деркач, акмеологічні технології являють собою сукупність засобів, спрямованих на розкриття внутрішнього потенціалу особистості, розвиток властивостей і якостей, які сприяють досягненню вищого рівня професійного розвитку і професіоналізму. Їх відрізняє гуманістична спрямованість, оскільки вони покликані допомогти у здійсненні програми розвитку особистості [2, с. 151].

Зазначимо, що акмеологічні впливи, з технологічної точки зору, відрізняються значним розмаїттям, зокрема, вони передбачають і використання інформаційних технологій навчання.

І. М. Аксянов, В. П. Зверева, В. В. Кузнецов наголошують, що при виборі методів навчання вирішальним чинником є їх ефективність, яка може бути визначена вірогідністю досягнень навчання і витратами часу, матеріальних засобів і зусиль викладача [1]. І. С. Паніковський, В. А. Стародубцев, А. Ф. Фьодоров, І. П. Чернов [4; 6] відмічають, що технічні засоби навчання, зокрема мережеві, стають дидактичними лише у процесах реалізації їх дидактичних властивостей і функцій. Тому їх педагогічне проектування повинно бути спрямоване не стільки на створення матеріального об'єкта – носія дидактичних властивостей, скільки на проектування дидактичних процесів. Очевидний тісний зв'язок проектування нових комп'ютерних дидактичних засобів та освітнього інформаційного середовища в цілому з методологією викладання в мережі Інтернет, регіональних та корпоративних мережах з методологією самостійної пізнавальної діяльності.

Проведена нами дослідна перевірка показує, що удосконалення навчання повинне йти у напрямку обов'язкового зворотного зв'язку. Але результати дослідження зворотного зв'язку неоднозначні. У цілому дослідження вказали на те, що у певних ситуаціях (при виконанні тестових завдань для визначення успіхів студента) знання вірного результату є настільки ж ефективним, як і найбільш складні форми зворотного зв'язку, і більш ефективним порівняно з простим знанням результату. Звідси витікає, що прості форми зворотного зв'язку можуть бути допустимі, якщо нема даних про

значні переваги застосування більш складних форм зворотного зв'язку, особливо, якщо прості форми обходяться більш дешево (мається на увазі кількість часу, який витрачається, і зусилля з боку студента) і вимагають меншої кількості на розробку і оцінку результатів. У процесі проектування навчального процесу необхідно вирішити, яким чином буде викладатися матеріал. Тобто необхідно вибрати слухний спосіб викладання, заснований на індивідуальних особливостях користувача у вигляді матеріалу, що викладається. Найбільш поширені чотири методи: вправи, консультації, моделювання та ігри.

Вправи дають студенту можливість практикуватись у будь-яких навичках до того часу, доки не буде досягнуто певного рівня компетентності.

Консультації використовуються для викладення фактів, основних принципів чи методів прийняття рішень або вирішення проблем. Консультації практично аналогічні традиційним лекціям, коли інформація дається в усній формі, після чого студентам задаються запитання, щоб оцінити, чого вони досягли в навчанні.

Під моделюванням ми розуміємо імітацію чи копіювання процесів, які мають місце у житті, в професійній діяльності. Наприклад, студент-економіст, створивши віртуальне підприємство, намагається врятувати його від банкрутства, при цьому отримує від комп'ютера відповідь, яка містить інформацію про те, які результати принесли вжиті заходи. Такі експерименти з реальним підприємством недопустимі, отже, комп'ютерне моделювання привабливе тим, що студенти можуть набувати навички і знання про предмет чи ситуацію, які в умовах реального життя могли б мати серйозні наслідки.

Одним з поширених методів навчання, які застосовуються в системах навчання з використанням інформаційних технологій, є ігри. Вони стали особливо актуальними внаслідок широкого застосування комп'ютера у вищій школі. Навчальні ігри привабливі тим, що це одночасно навчання і розвага. Розважальний чинник може бути важливим мотивуючим стимулом для немотивованих студентів.

Найбільш широко використовуються ділові комп'ютерні ігри, які надають можливість майбутньому фахівцю моделювати різні професійні ситуації, проектувати способи дій в умовах конкретних економічних моделей. Активне використання економічних комп'ютерних ігор в українських вищих навчальних закладах безпосередньо пов'язане з необхідністю інтенсифікації навчального процесу, новими підходами до організації навчання в умовах ринкових перетворень, які вчинили вплив і на конкретні процеси у системі освіти.

Головною особливістю фактологічного боку сучасного змісту освіти є багаторазове збільшення «підтримуючої інформації», наявність комп'ютерного інформаційного середовища, яке включає на сучасному рівні бази інформації, гіпертекст і мультимедіа, мікросвіти, імітаційне навчання, електронні комунікації, експертні системи.

Мультимедійний супровід лекцій являє собою матеріал, призначений для підкріплення розповіді викладача ефектними відео- та аудіоматеріалами. Мультимедійні лекції інтегрують в єдине інформаційно-навчальне середовище різні види інформації, причому як традиційних – у вигляді тексту, таблиць, ілюстрацій, графіків тощо, так і оригінальних, які подані музичним супроводом, анімацією та ін. Завдяки таким лекціям підвищується можливість введення елементів проблемного навчання, активізації студентів при вирішенні проблемних завдань; посилюється зворотний зв'язок між студентами та викладачем. Таким чином підвищується ефективність лекції.

Мультимедіа-технології можна застосовувати і у науково-дослідній роботі студентів. На етапі збору інформації якнайкращим чином підійдуть мультимедійні

енциклопедії, електронні довідники і підручники, інші інформаційно-довідкові мультимедійні засоби. Основна їх перевага – можливість візуального подання студенту саме тієї інформації, яка йому у цей час потрібна. При цьому покращується сприймання та запам'ятовування, скорочується час на отримання певного обсягу інформації, формується пізнавальний інтерес до проблеми, що досліджується. На етапі систематизації накопиченого матеріалу студент може за допомогою мультимедійних засобів віднайти ті дані, які могли залишитися поза увагою чи зоною пошуку при використанні традиційних текстових джерел інформації. На етапі узагальнення та аналізу накопиченого матеріалу студент має можливість завдяки змішуванню різноманітної інформації, реалізації анімаційних ефектів, демонстрації процесів, подій у реальному часі провести оцінку поведінки об'єкта, у тому числі й при зміні параметрів, прогнозувати майбутню поведінку. Можливості дискретної подачі інформації, багатовіконного представлення аудіовізуальної інформації на одному екрані можна використати для наочного відображення результатів розрахунків, експерименту. На останньому етапі наукового дослідження мультимедіатехнології можна застосувати для створення демонстраційних засобів для презентації результатів дослідження.

Використовуючи комп'ютерну техніку, можна активно залучати студентів до навчального процесу, істотно впливаючи на мотивацію навчання, розширюючи набори навчальних задач. У викладача з'являється можливість оцінити ефективність розв'язку, у тому числі й несподіваного, ефективність обраної стратегії та здійснювати постійний контроль за правильністю розв'язання. Використання комп'ютерної техніки дозволяє перевірити всі відповіді студентів, а також не лише зафіксувати помилку, але й досить точно визначити її характер, що допомагає вчасно усунути причину, яка зумовила появу помилки.

Одним з напрямів інформаційних технологій є використання аудіо- і відеозасобів. Тому поряд з комп'ютерними технологіями мова йде про аудіовізуальні технології навчання, в яких значна частина управління пізнавальною діяльністю студентів здійснюється за допомогою спеціально розроблених аудіовізуальних навчальних матеріалів. З метою створення ситуацій пізнавальної суперечки, для обміну поглядами студентів з конкретної проблеми у вищих економічних навчальних закладах все більшого поширення набувають проблемні дискусії з використанням мережних засобів зв'язку. Цей метод застосовується у процесі професійної підготовки економістів у межах реалізації методу проектів, а також під час самопідготовки. Основна вимога до організації проблемних дискусій – сприяння виникненню альтернативних думок, шляхів вирішення проблеми, конструктивної критики. Завдяки проведенню їх у інформаційно-навчальному середовищі з використанням мережних технологій здійснюється активний взаємозв'язок учасників обговорення проблемних питань на відстані, формується впевненість у собі, економиться час, глибоко та усвідомлено засвоюються нові знання.

Висновки. Таким чином, успішність підготовки фахівців економічного профілю до професійної взаємодії тісно пов'язана з використанням акмеологічних технологій у їх професійній підготовці, до яких, зокрема, відносяться й інформаційні технології. Головними їх перевагами є гнучкість, можливість налаштування на різні методи, алгоритми навчання, а також індивідуальні реакції на дії кожного окремого студента. Застосування акмеологічних технологій дає можливість зробити процес навчання більш активним, надати йому характер дослідження і пошуку. На відміну від традиційних форм вони забезпечують можливість негайного відгуку на дії студента, повторення, роз'яснення матеріалу для більш «слабких» студентів, переходу до більш складного і надскладного матеріалу для найбільш підготовлених. При цьому легко і природно реалізується навчання в індивідуальному темпі.

Перспективними напрямками дослідження вважаємо порівняльно-педагогічне вивчення зарубіжного досвіду впровадження акмеологічних технологій у професійну підготовку майбутніх економістів.

Список використаної літератури

1. Аксянов И. М. Формирование учебного процесса в условиях информационной среды [Электронный ресурс] / И. М. Аксянов, В. П. Зверева, В. В. Кузнецов // Информационные технологии в образовании : XXIII Ежегодная международная конференция-выставка. – 2003. – Секция II. Подсекция 3. – Режим доступа : <http://ito.su/2003/II/3/II-3-2208.html>
2. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач – М., 2004. – 148 с.
3. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспиров, А. Ю. Коджаспиров. – М., 2005. – Вип. 2. – 245 с.
4. Паниковский И. С. Использование системы «Сайт преподавателя» в процессе дистанционного обучения / И. С. Паниковский // Дистанционное обучение в высшей школе : материалы II Всерос. науч. -практ. конфер. – Томск, 2004. – С. 59 – 60.
5. Реан А. А. Психологические проблемы акмеологии. Акмеология личности / А. А. Реан // Психологический журнал. – 2000. – № 3. – С. 88 – 95.
6. Стародубцев В. А. Роль принципа мультимедийности в построении информационно-образовательной среды / В. А. Стародубцев, А. Ф. Фёдоров // Современные технологии обучения СТО – 2004 : материалы 10-й Междунар. конфер. : в 2 т. – СПб., 2004. – Т. 2. – С. 127 – 128.

Одержано редакцією 21.11.2014
Прийнято до публікації 28.11.2014

Аннотация. Т. Б. Поясок. Акмеологические технологии в подготовке будущих экономистов к профессиональному взаимодействию. В статье рассмотрена проблема подготовки будущих экономистов к профессиональному взаимодействию; выявлена роль акмеологических технологий в профессиональном обучении студентов экономического профиля; исследовано использование информационных технологий в подготовке будущих специалистов по экономике к профессиональному взаимодействию.

Ключевые слова: акмеологическое влияние, акмеологические технологии, профессиональное взаимодействие, информационные технологии.

Summary. Tamara Poyasok. Acmeological technologies in preparation future economists to professional interaction. The article headlines the problem of preparation future economists to professional interaction; it discovers the role of acmeological technologies for professional training of students of economic profile; it investigates the importance of information technologies in training future specialists on economics to professional interaction.

In higher educational establishment, the professional interaction involves the implementation of students` and teachers` business communication in a common professional activity that actualizes the cognition and promotes the partnership relations and achieving of significant professional goals. The professional growth of future economists are productive process that involves the development and individual self-development which is aimed at fostering of its professionally important qualities. In the process of professional becoming is a professional self-realization, self-actualization potential of professionals to achieve the professional acme.

Professional interaction is carried out in the system of objective relationships that naturally arise between the subjects of the profession. Since the communication involves the interaction between subjects and the essence of which is the relationship, exactly the latter are the backbone component of communicative situations. Along with this, it is necessary to provide controlled acmeological influence in the development of professional interaction of future professionals of economics, particularly during the consultations of educational discussions, exercises, projects, simulations and interactive games in professional content. The successful specialists` training of economics to professional interaction is closely connected with the using of acmeological technology in their professional training, which include informational technology.

Their main advantages are flexibility, adjustable for different method sand algorithms training, and individual response to the actions of each individual student. The use of acmeological technology

makes it possible to make learning more active and give it a character of study and search. Unlike traditional forms they provide the possibility of immediate response of the student to the actions, repetition, explanation of material for a «weak» students move to more complex and too difficult for most prepared material. In this case the learning implements easily and naturally in individual pace.

Keywords: *acmeological influence, acmeological technologies, professional interaction, information technologies.*

УДК 371.134.:355.58

В. Б. Ротар

ЗМІСТОВНО-ПРОФЕСІЙНА МОДЕЛЬ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Автором зроблена спроба проаналізувати особливості педагогічного проектування правової компетентності майбутніх фахівців цивільного захисту.

Ключові слова: *фахівець цивільного захисту, правова компетентність, змістовно-професійна модель правової компетентності, вищий навчальний заклад.*

Постановка проблеми. Однією із головних умов формування готовності майбутніх фахівців цивільного захисту у процесі навчання в умовах вищого навчального закладу МНС України до професійної діяльності є створення моделі формування правової компетентності, яка є орієнтиром фахової підготовки; удосконалення теоретико-практичної підготовки курсантів, методичного інструментарію викладання професійно зорієнтованих дисциплін; створення особливого освітньо-виховного середовища, яке максимально наближене до реалій, завдань і способів майбутньої професійної діяльності на основі набуття спеціальних знань, умінь та навичок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукової літератури виявив активізацію інтересу дослідників до окремих аспектів професійної підготовки фахівців цивільного захисту. Зокрема, це дослідження, які стосуються концептуальних положень теорії та практики неперервної професійної освіти та професійної підготовки фахівців (Т. Алексеєнко, С. Архипова, В. Василенко, І. Зязюн, Я. Кічук, О. Мещанінов, Н. Ничкало, Л. Пуховська, Я. Цехмістер та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту (О. Безуглов, Л. Горіна, О. Горохівський, Г. Грибенюк, І. Гуріненко, О. Іващенко, Л. Ішичкіна, О. Коленов, А. Майборода, О. Парубок, В. Іщук та ін.), професійної діяльності фахівців пожежної безпеки (В. Вареник, Ю. Горбаченко, Г. Грибенюк, В. Доманський, А. Капля, М. Кришталь, Т. Кришталь, Ю. Приходько, Т. Щерба та ін.)

Окремі питання професійної підготовки фахівців пожежної безпеки висвітлено у працях В. Доманського (державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності державного департаменту пожежної безпеки), А. Підгайного (становлення та розвиток системи підготовки офіцерських кадрів МНС України наприкінці ХХ – початку ХХІ століття) та ін. Особливості формування окремих компонентів правової компетентності розглядають Я. Кічук, В. Райко та ін.

Незважаючи на широкий спектр напрямів дослідження аспектів професійної підготовки фахівців пожежної безпеки, простежується дефіцит вітчизняних досліджень, присвячених розробці теоретичних основ формування й удосконалення правової компетентності фахівців цивільного захисту в умовах ВНЗ МНС України.

Мета статті – проаналізувати особливості педагогічного проектування правової компетентності майбутніх фахівців цивільного захисту.